

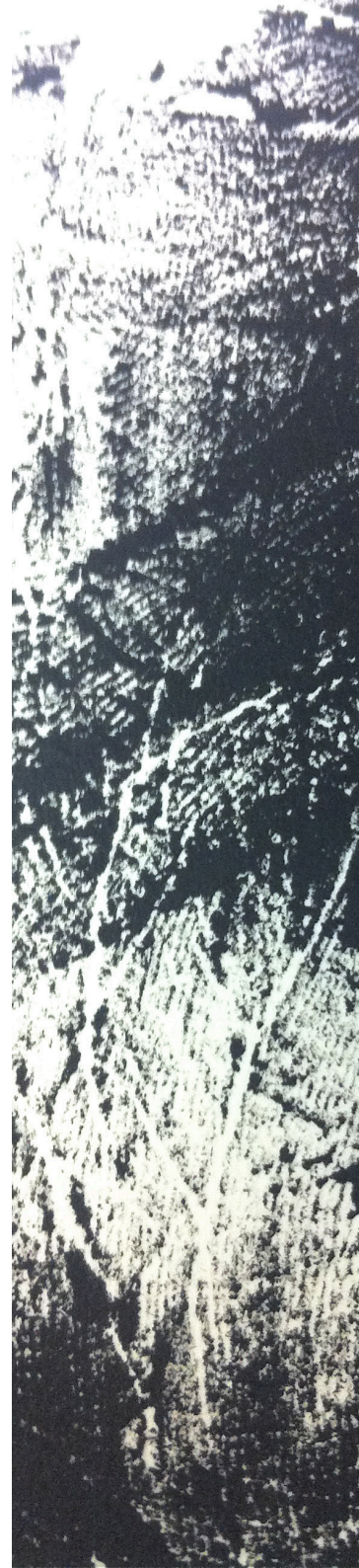
Examensarbete i smyckekonst kandidatnivå

Sanna Brantestad

2014

Sammanfattning

Mitt arbete handlar om min stora sorg efter min kära mamma. Det är ett högst personligt arbete och det handlar om att våga möta sig själv och sorgen, att försonas med döden och livet. Detta är en liten inblick av min insida och vad som hände i mötet med mina händer.

Innehåll

Inledning

Bakgrund

Insikten

Reflektion

Inledning

'2013. Året som förändrade hela min tillvaro, hela mitt liv, är året då min älskade mor gick bort. Hennes bortgång vände upp och ner på allt och min påbörjade examen lades åt sidan. Bearbetningen av hennes bortgång har varit otroligt tung och svår. Sorgen mörklägger allt och ingenting var på sin plats längre. Nu försöker jag att lägga saker och ting i en någorlunda ordning. En annan resa, en inre som börjar nu.

Jag söker mitt stöd i mina händer.

En ny start. Och detta är min kärna. Det är detta som mitt arbete kommer att handla om. En resa vars destination är svår att förutse men som kommer att handla om dagar av sorg. Av minnen. Små skrivna ord på kvarglömda lappar. Avtrycken. En hyllning till de små tingen som betyder mest.

Till det som stannar kvar när allt annat försvinner.'

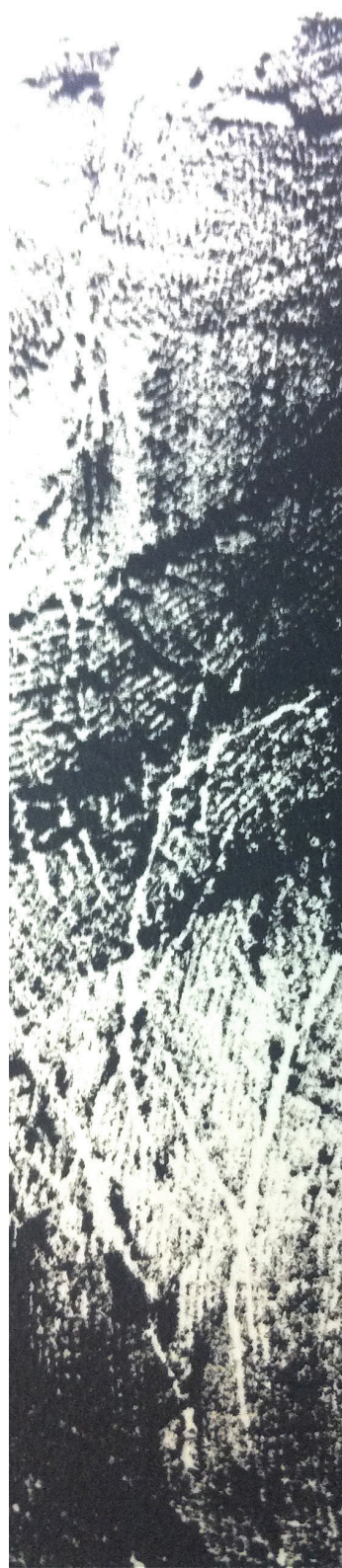
Så börjar min projektbeskrivning, så börjar jag med trevande steg in i något nytt.

Valet av ämne för detta examensarbete var självklart för mig. För mig var detta det enda som jag kunde jobba med, men av vilken vikt förstod jag inte då, bara att det var det viktigaste som jag var tvungen att göra. Något som jag har känt hela tiden var att det var här för att stanna, att det inte fanns någon omväg att ta mig runt det utan den enda vägen var rakt igenom.

Jag visste, jag kände det starkt, denna känsla av att något på djupet av mig ville ut. Något som jag var tvungen att släppa in i mitt konstnärliga uttryck. Behovet av att få tid och rum för att kunna gå djupare och längre in i mig själv var mycket nödvändigt. I skrivande stund så kan jag säga att det var helt livsnödvändigt.

Det jag inte visste då var att detta var början på en väldigt snårig väg, med branta vassa klippor och djupa mörka hål, men det var också denna väg jag var tvungen att följa och den skulle leda mig rätt till slut. Jag var bara tvungen att våga följa den.

'Att våga är att förlora fotfästet för en stund, att inte våga är att förlora sig själv'
– Søren Kierkegaard

Bakrund

Att våga handlar för mig om att öppna sig. Våga visa vem man är. Att våga visa sin kärna, sitt centrum. Det svåraste är att våga möta sig själv. Jag har tänkt mycket på detta under en väldigt lång tid. En viktig nyckel till att våga är kommunikation. Och den viktigaste av alla personer att kunna kommunicera med är sig själv. Att kunna lyssna och respektera sig själv. Att våga tror på sig själv och sina känslor.

Jag har alltid varit väldigt intresserad av möten. Att kommunicera. Vill komma längre än ytan. Djupare. Jag strävar efter detta. Jag vill lyfta frågor och ifrågasätta, mig själv och indirekt dig. Jag vill oftast gå direkt på, inte försöka eller abstrahera. Inte förstå verkligheten. Detta reflekterar mig som person väldigt mycket, i mitt sätt att vara. Jag vill att människor ska förstå mig, på mitt sätt. Dessa drivande egenskaper har varit helt avgörande för mig i min process.

'Jag ser på mina tidigare arbeten som väldigt avlägsna historier. Något jag nu upplever svårt är att veta vad som är mitt språk. Jag upplever en stark känsla av "före" och "efter". Alla mina arbeten som är "före" är så, för mig, tydligt "lätta" med sin lekfullhet och humor. Ett arbetssätt som jag var i då kanske. De representerar Sanna-då. Lättsam och glad. Inga större problem. Jag förstår att de är en del av mig och att de finns kvar där någonstans, men att det skulle kännas så främmande har helt överrumplat mig. Hela jag har in i djupaste grund förändrats. Jag måste nu hitta Sanna-nu.'

'De är fina arbeten som jag tycker om men som nu känns som ett främmande språk att tala. De är naiva. Bortom oro. Då fanns inte det som nu finns i mig. Då kunde jag finna svar på frågor, jag hade helt enkelt inte de känslor som nu har invaderat hela mitt känsloliv.'

'Jag kan inte gå tillbaka. Jag upplever det som att jag står inför mig själv för första gången. Och det är djävligt läskigt. Jag måste lyssna lyhört nu för det är den enda vägen. Jag måste förlita mig på att jag kan uttrycka denna avgrund i mig. Att jag bär på svaren.'

'Att få berätta om min sorg och mina tankar och känslor är så otroligt nödvändigt för mig och samtidigt något väldigt svårt. Så otroligt svårt då det känns som att jag aldrig tidigare gett uttryck av mig själv. Att ta ansvar för att lära känna sig själv är något av de viktigaste insikter som en människa kan ha, dock den svåraste att förlika sig med.'

Dessa rader skrev jag tidigare i år i min dagbok. Jag var något på spåren men jag visste inte vad och jag visste inte hur rätt jag hade samtidigt som jag också lurade mig själv.

Jag kände så. Jag stod inför mig själv på ett helt nytt sätt. Jag kände vikten av att få börja detta arbete, jag kände det brännhett samtidigt som jag blev helt iskall inuti. Hur ska jag klara av detta? Hur ska tala om detta? Frågorna skrek inuti mig och den som skrek högst var; VEM ÄR JAG?

'Ack sinnet, sinnet har berg; branta klippor

Skrämmande stup som ingen föreställt sig

Blott den som aldrig hängt där kan förakta dem

Jag vaknar och känner hur mörkret kommer, inte dagen.

Och jag har bett att få vara

Där, dit stormarna inte når.'- Gerard Manley Hopkins

Jag började så som jag trodde att man börjar. Men hur lär man sig att tala? Jo, man gör som barnen, härmar. I min ivriga jakt på att hitta mig själv i denna röra av innersta så började jag en resa som jag trodde var in i mig själv men som senare visade sig ha varit en resa bort ifrån mig själv.

Jag började söka efter sorgen. Hur ser den ut? Vad säger folk om den, de som vet? Vilka är våra förställningar om sorgen?

Denna senare fråga ställde jag inte till mig själv utan till omvärlden, populärkulturen, konsten..ja, alla dem som berört den tidigare.

Och svaret kom som ett brev på posten.

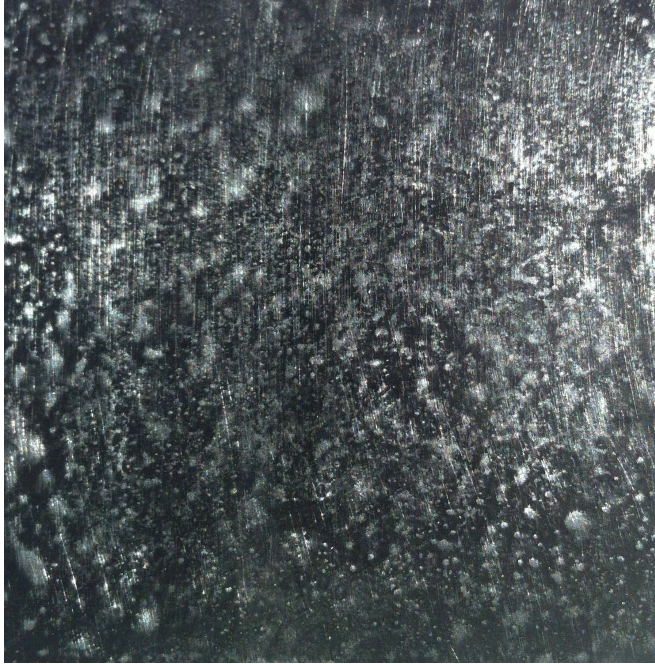
Den är Svart. Den är allvarlig. Den är tung. Den är det hemskaste som finns!

Och visst är den det på så många sätt, men livet är inte svart och vitt utan en gråskala. Och det var här någonstans som jag blev så berörd av zinken. Just med sitt lågmälda vemod av grått. Det kändes så förgängligt och sorgset på något vis. Jag kände att det också fanns en slags tröst i det, och kanske var det just för att det var grått och inte svart.

Jag berördes likaså av järnet. Med sin styrka och svärta som bara den kan ta fram.

Någonstans i mig ekade också frågan; Vad finns kvar när allt annat försvinner? När kroppen inte finns mer, när sakerna man ägde förlorar sitt värde av ägande och när platser bara blir till något som man bara kan återvända till i minnet, vad finns då kvar? När allt annat försvinner vad finns kvar?

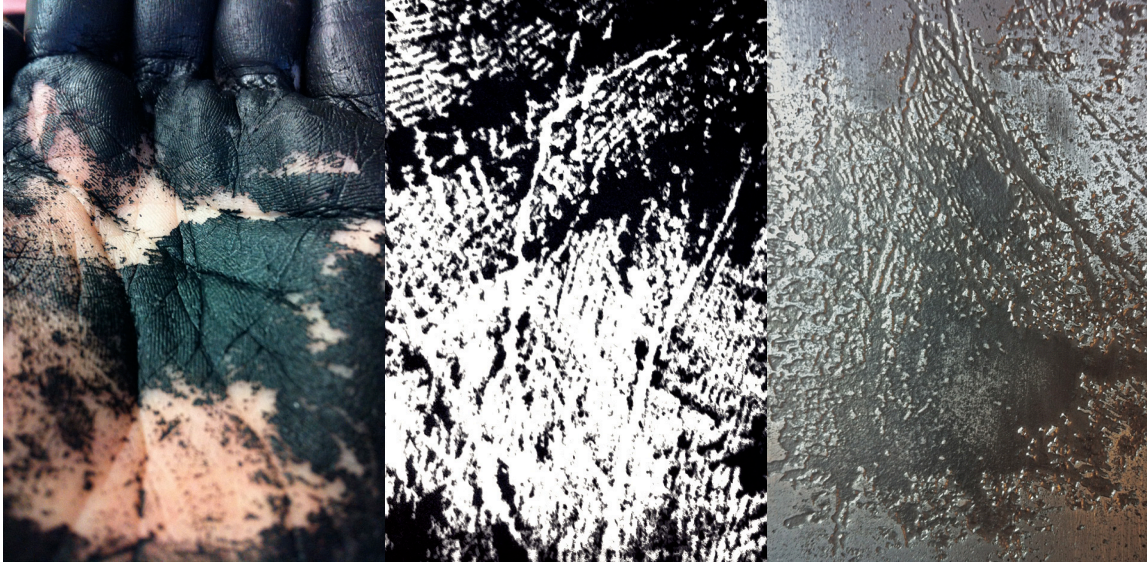
Denna existentiella fråga har jag burit på länge. Nu kom den till mig på ett nytt sätt, den kändes annorlunda att ställa. Varför visste jag inte då, bara det att den fick mig att titta ner i min hand och verkligen se efter.

Det var någonstans här som ett litet frö började växa. Jag började tänka alltmer på hur allt ändå hänger ihop. Livet och döden. Planeten och universum. Stjärnorna och jorden. Kretsloppen som är livet mysterium. Jag började ana att det fanns något stort att finna. Små insikter som jag valde att följa.

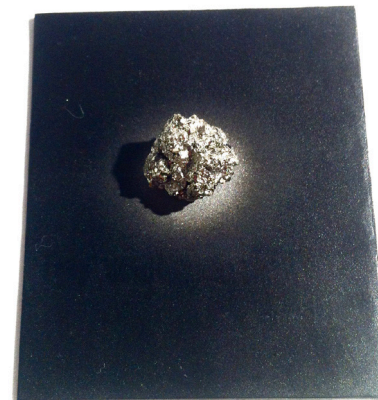
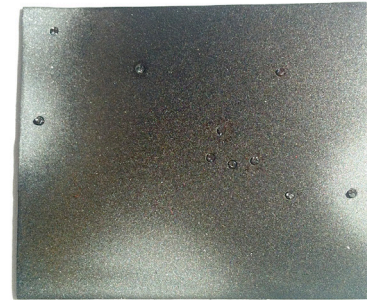
I min hand såg jag allt detta. Jag såg mina linjer som rann som små bäckar mellan dalar och berg. Jag såg vägskälen. Jag såg min historia och mitt arv. Avtrycken. Jag såg mammas hand i min. Och jag visste att jag var på väg någonstans.

Så jag började två parallella vägar kan man säga. De hade samma utgångspunkt men gick åt olika håll. Så som jag nu kan se det, så var den ena vägen jag följde väldigt osäker, rädd och förvirrad. Rädd för att göra fel. Jag visste inte hur jag skulle ta mig an allt detta efter ett års uppehåll där jag lämnat allt i ruiner. Den andra vägen var min intuition och längtan. Mitt undermedvetna som ingöt hopp och styrka.

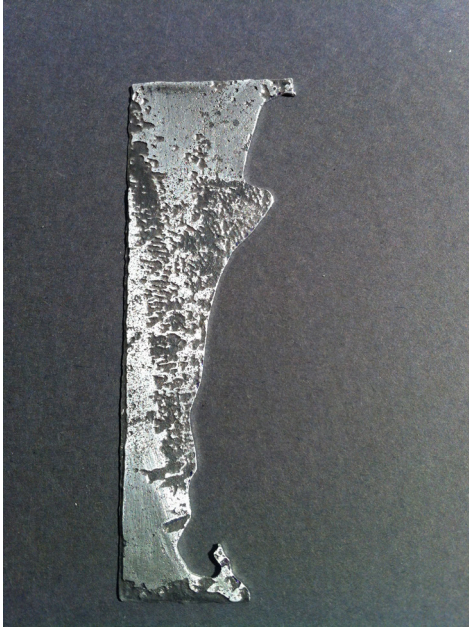

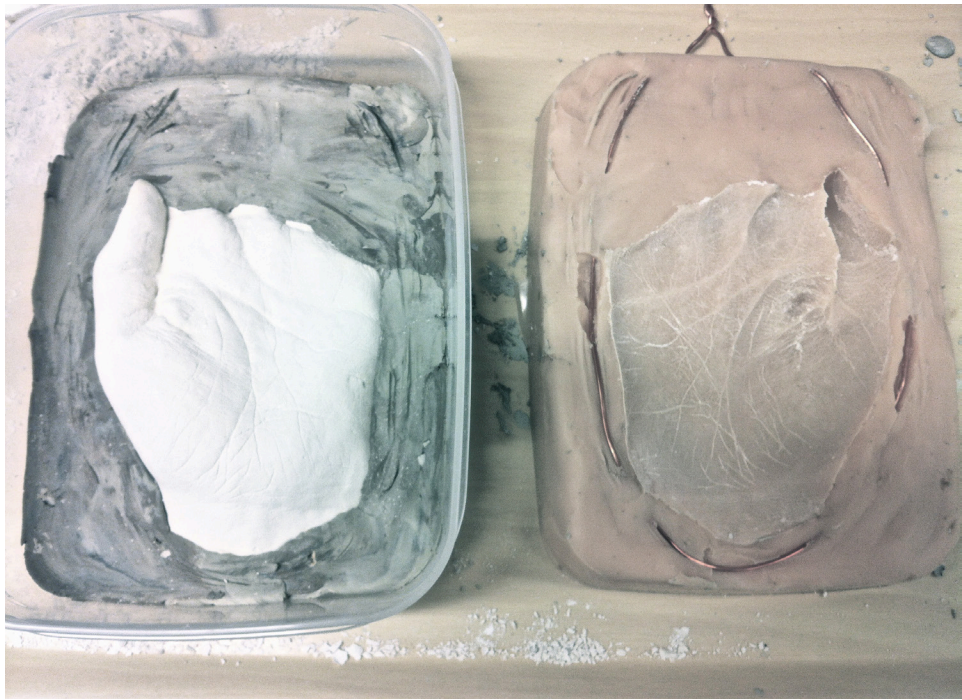

I zinken och etsningen förenades mina känslor och materialet. Det gråa och råa, avtrycket som sakta försvann mer och mer.

Jag fann tröst från stjärnorna. Bara det oändliga kan förstå det obegrip-
liga. I bara dess rymd kan känslorna rymmas.

Men dessa paradoxala känslor fanns där hela tiden och under veckornas gång så lyssnade jag ändå mer på den kritiska och dömande rösten och jag begränsade mig allt mer och mer. Jag begränsade mig till att bara jobba med en mörkfärgskala. Jag begränsade mig till allvaret, det tunga. Jag dömde ut allt jag gjorde. Lyssnade på alla andra än mig själv. Kände mig så osäker i mitt konstnärliga uttryck, vilket jag inte kände igen mig i.

Jag började känna mig bakbunden av sorgen, det var ju inte enbart om detta jag ville ge uttryck för men jag kunde inte sätta ord på vad det var som saknades. Känslan av att det saknades något bara växte och växte, men hur vet man var man ska ta vägen om man inte hittar vägen?

I denna förvirring och sökande efter ett godkännande från omgivningen förbigick jag min egen kärna, jag blev ett fartyg utan kompass som navigerade vilse.

Denna känsla av uppgivenhet och förvirring inför det jag höll på med växte ihop med känslan av att jag kanske inte var redo att ta mig an detta stora sorgearbete.

Jag började tvivla och många av de känslor som jag kände förra våren, då jag gjorde ett vansinnigt försök till att göra mitt examensarbete kom tillbaka. Var jag tillbaka där igen?

Jag visste inte vad jag skulle göra.

Så kom jag till den punkten som jag drivit mot. Jag stod, som jag kände det, inför ett val. Bryta nu eller fortsätta trots det kraftiga motståndet? Och precis vid denna punkt var jag redo att ta till mig den insikt som kom att vända hela den här resan.

Insikten

Det var under ett mycket viktigt samtal med en god vän som jag kunde säga exakt som det var och vad jag kände. Om pressen och viljan. Om motståndet. Om förvirringen.

Och frågorna som ställdes tillbaka var enkla och ofta är det just så, att sanningen är förunderligt enkel, rentav naiv.

Jag behövde ju bara ställa de rätta frågorna för jag visste ju alla svaren, de fanns ju där hela tiden.

Vad ville jag göra, om jag fick göra precis vad jag ville?

Ha lust.

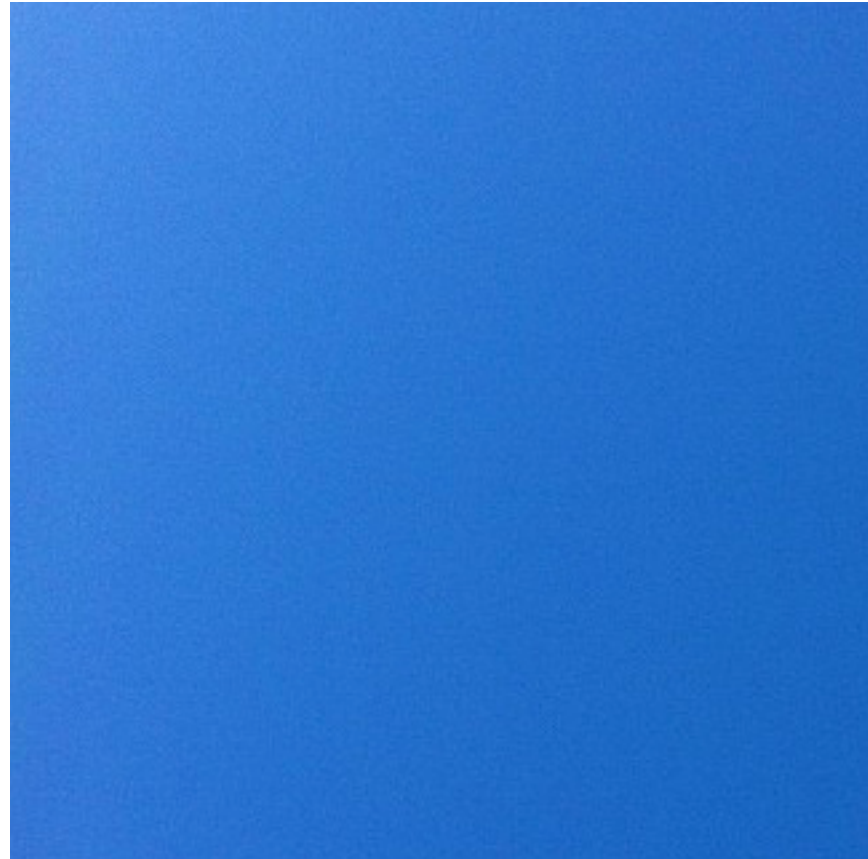
Vad var lust för mig?

Färg. Glädje. Ljus. Ha roligt.

Och lika enkelt som att jag säger det så insåg jag i den stunden att allt det som jag tycker om, det som jag förknippar med mig själv i mitt konstnärliga uttryck hade jag helt blockerat. Det hörde ju inte ihop med bilden av sorgen. Och det hörde ju inte ihop med mina känslor.

Men jag ifrågasatte aldrig sorgen, varför den var så svår? Jag hade därför stängt dörren och låst. För inte kunde jag föra in lusten i detta tunga och allvarliga arbete, det hörde ju inte ihop?

Men jag hade svaret. Och jag visste vilken väg jag nu behövde ta.

Blicken förde mig åter till det oändliga och jag såg den blå färgen. Den var dock inte bara blå som tidigare, den var nu hoppet, ljuset och framtiden. Den var också hennes favorit.

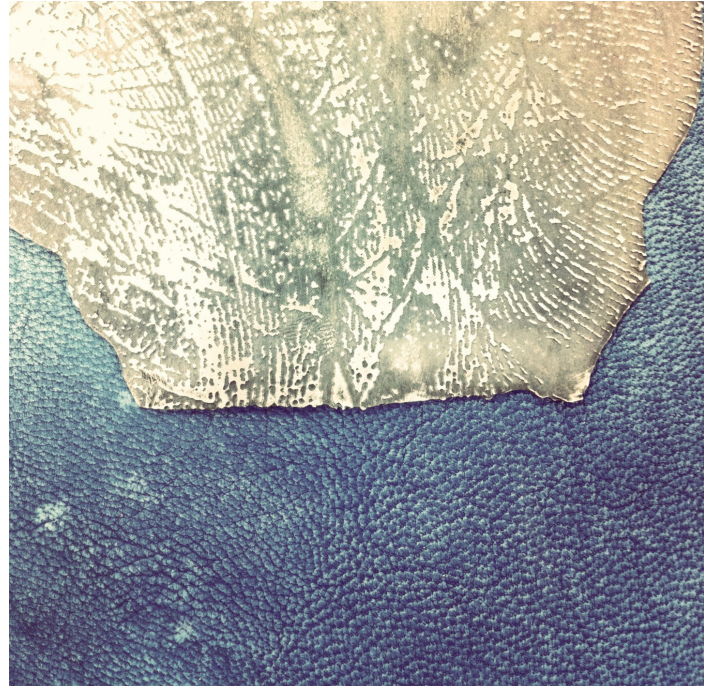
'The Road Not Taken

Two roads diverged in a yellow wood,
And sorry I could not travel both
And be one traveler, long I stood
And looked down one as far as I could
To where it bent in the undergrowth;

Then took the other, as just fair,
And having perhaps the better claim
Because it was grassy and wanted wear,
Though as for that the passing there
Had worn them really about the same,

And both that morning equally lay
In leaves no step had trodden black.
Oh, I kept the first for another day!
Yet knowing how way leads on to way
I doubted if I should ever come back.

I shall be telling this with a sigh
Somewhere ages and ages hence:
Two roads diverged in a wood, and I, I took the one less traveled by, And that has made all the
difference.' – R. Frost

Mötet.

Reflektion

Sorgen är av en mycket komplicerad natur. Där finns så många känslor aldrig kända förut. Sorgen mörklägger allt. Och det är väldigt lätt att gå vilse i mörker. Så som jag förstår det nu så innebar mammas bortgång att jag drog en hård linje i mig själv av ett mycket tydligt "före" och "efter". Jag förstod inte att jag gjorde det då men det var mitt sätt greppa den nya livssituationen. Vad detta kom att innebära var just att min självbild så som den då var, var förevigt krossad. I och med att mamma inte fanns mer så upplevde jag det som att den jag hade varit tillsammans med henne också lämnade mig. Jag fördömde mig själv. Jag kände mig helt förlorad. En av de viktigaste personerna i mitt liv fanns plötsligt inte mer. För lika starkt som jag kände att delar av mig blev utplånade, lika svårt var det att försöka förstå att hon inte levde längre.

Mitt uppe i allt detta som skedde inom mig och runtomkring mig så försökte jag balansera. Jag hade bara en kort tid innan mammas bortgång kommit hem från en utbytestermi i Japan, där jag också lämnade en väldigt stor bit av mig själv och lusten till mitt arbete. Jag placerade det i tiden "före".

Jag gjorde ett försök till att komma tillbaka till skolan, i ett försök att hålla kvar i något när allt bara rasade. Men jag var i kläm. Att jobba kreativt fanns inte på kartan. Och någonstans här så blev det en blockering tror jag. Jag upplevde det som att det som tidigare hade varit min passion nu var borta.

Och jag förstår att jag var tvungen att på något sätt börja denna resa i dessa ruiner. Och det motstånd som jag känt så länge var det som pressades tillbaka mot mig när jag försökt göra avkall på den som jag är utan att jag har förstått det.

Så nu står jag här, i kast med ett nytt försök att jobba kreativt efter en lång tid. Och jag förstår i och med den här resan att det som jag då hade lust till fortfarande är det som jag känner lust till och att det inte alls försvunnit. Det fanns där, inom mig hela tiden, under mörkret. Jag kunde bara inte se det. Och denna insikt om att det finns kvar har gjort att jag har kunnat förstå hur saker och ting hänger ihop. Att jag finns kvar och allt det som finns inom mig är också kvar. Och att Mamma finns på så vis också där. Att försonas med sorgen. Sorg och glädje. Liv och död. Ljus och mörker.

Jag förstod aldrig att sorgen och saknaden begravde sig som djupast i min kärna av kärlek till mamma. Den begravde sig som djupast i min glädje och optimism för livet. I min livslust. För allt det som jag förknippar med henne. För det var ju därifrån den kom men jag förstod det inte.

'Jag vet ej om fullare fröjd står att nå
än när läpparna skälva av gråt,
om vi någonsin leva så gränslöst som då,
när pannan av ångest är våt.
Och ingen kom så hel och ren
till lyckans vardagssal,
som den som var med sig själv allen
en natt i skakande kval.' – Dan Andersson

Jag förstår nu varför jag har varit otroligt rädd och osäker. Varför jag varit så hård mot mig själv. För att kunna acceptera det obegripliga måste man kunna acceptera sin egen svaghet och ofullkomlighet.

'Livet är en process i vilken man deltar, inte ett problem som skall lösas. Därför lever man svaren, och människans hela liv är på sätt och vis ett svar på de frågor som livet ställer till henne', så skriver Tommy Hellsten i sin bok Med människan. Det finns en tröstrikedom i det. Man måste bara våga stanna upp och lyssna på det som rör sig där inne.

'Detta arbete som ska påbörjas är för mig inte ett vanligt examensarbete, dess betydelse har ett mycket större och viktigare värde för mig på ett djupt och personligt plan. Min målsättning är att jobba med min kreativitet, att lyssna intuitivt och att våga känna efter. Att våga följa processen. För mig är detta det allra viktigaste. Jag vet att min process kommer att sätta hård press på mig då detta handlar om många psykologiska steg i min sorgeprocess. Det är nödvändigt för mig att börja bearbeta detta också kreativt då jag har stora behov av det och det är också förutsättningen för att jag ska kunna fortsätta att jobba kreativt i framtiden.'

Så skrev jag i min projektbeskrivning och nu med facit i handen så förstår jag att jag hade börjat gå långt redan innan jag själv var medveten om det. Ibland är det bara så, att omvägen är en förklädd genväg till förståndet. Det skenbara nederlaget kan alltså bli en seger.

'Man förstår livet baklänges men måste leva det framlänges'
säger Søren Kierkegaard och jag förstår precis vad han menar.

